

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

91. An taciturnitas veritatis dispensationem vitiet, quæ sola est causa finalis concessionis, & secus verò quando est solum causa finalis impulsiva? Et docetur, quæ sit causa finalis, & quæ verò ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

in quo traditur dispensatio. Hæc Granado, licet contrarium sentiat Salas de legib. q. 97. tract. 14. disp. 20. sect. 15. numer. 17. & Sanctatellus variar. resolut. p. 1. q. 50. numer. 17. vbi docent sententiam Sanchez, & impugnant Henriquez, & Cevallos quorum sententia tutissima est, cum opposita sit periculosa: quando taciturnitas reddit dispensationem difficiliorem.

RESOL. XCI.

An taciturnitas veritatis dispensationem vitiet, quæ sola est causa finalis concessionis, & secus vero, quando est sola causa impulsiva?
Et docetur, quæ sit causa finalis, & quæ vero impulsiva.
Ex p. 8. tr. 3. Ref. 50.

Sup. hoc in
Ref. præteri-
ta, & lege
Ref. & §§.
not. leg.

Relictis aliis sententiis, assero solum vitari gratiam, & dispensationem tacita veritate, quæ est causa finalis concessionis; secus vero quando est solum causa finalis impulsiva. Appello causam finalem illam, quæ cognita, Princeps gratiam non concessisset: impulsivam vero, quæ cognita, concessisset quidem, sed cum maiori difficultate. Et ita hanc sententiam tenet Pater Molina de iust. tom. 1. tractat. 2. disp. 173. verb. ut item legitimatio. Emmanuel Sa verb. Gratia, num. 10. Covarruvias lib. 1. variar. cap. 20. num. 5. Menochius de arbit. lib. 2. cent. 4. cas. 201. num. 3. & alij, quibus adde novissimè sapientissimum P. Amicum tom. 5. disp. 6. sect. 8. num. 114.

2. Probat hæc opinio ex cap. dudum, vers. Nos igitur, de prebend. in 6. vbi ad valorem concessionis beneficii, ponderat Pontifex, non obtare taciturnitatem veri, quo cognito, adhuc concessisset, ibi, Considerantes quoque, quod nos, exposito nobis de potestate predicta, nihilominus litteras gratiosas daverimus. Item ex cap. fin. de sil. presby. in 6. vbi decidens textus, non valere dispensationem ad aliud beneficium impetrandum, ab illegitimo obteptam, si aliud prius impetrauerat, nisi prioris defectus mentionem faciat, reddit rationem his verbis: Cum non sit verisimile, sedem ipsam cum illo predictum patiente defectum, voluisse, si hoc fuisset expressum, dispensare.

3. Secundo, probatur, quia ratio huius subreptionis, & efficaciar gratiar, tacita veritate, confurgit ex ignorantia illius veritatis in Principe, ac proinde defectus voluntatis concedendi, ignorantia enim, voluntarium aufert. At subreptio, & defectus causæ impulsivæ, quæ solum retardaret à tam felici concessione, non irritat dependentia à gratuita voluntate, nec aufert voluntarium ad eorum valorem requisitum, sed tunc tantum, quando omnino retraheret à concessione, & sic ex defectu in causa finali, ut constat ex l. cum tale, 71. §. falsam causam, ff. de condit. & demonstr. vbi deciditur, tunc vitari legatum ex causæ defectu, si probetur fore, ut cognita veritate testator non legaret. Ergo à fortiori, gratiar, & dispensationes, quæ non omnino gratuita sunt, sed ad Principis officium spectant, & in quibus concedendis, aut denegandis, ratione ipsam duci oportet; tunc tantum vitabuntur, ac involuntaria censentur, quando ignorantia, aut error Principis versatur circa causam finalem, quæ verè cognita, gratiam non concessisset.

4. Confirmatur, quia in cæteris omnibus dispensationibus, defectus causæ impulsivæ non impedit valorem actus, sed solius causæ finalis, ut dicunt communiter Doctores, ex cap. cum cessante, de appell. & leg. si mulier, Cod. de iure dot. & leg. 1. §. sexum, ff. de postulat. ergo idem dicendum est in gratiis, & dispensationibus.

5. Dicendum est igitur non cuiuscumque veritatis taciturnitate dispensationem vitari, sed solum eam, quæ cognita dispensationem retraxisset à dispensatione concedenda, quæque per se ad dispensationem facit. Prior assertio pars probatur; nam tunc vitatur substantialiter dispensatio, quando non procedit ex efficaci, & absoluta voluntate dispensatoris: quocumque taceat veritas, quæ cognita, concessa non fuisset dispensatio, non procedit ex efficaci, & absoluta voluntate dispensatoris: ergo substantialiter vitatur. Maior patet: nam valor dispensationis pendet ex voluntate concedentis: ergo quando ea non est efficaci, absoluta, sed tantum, conditionata, non erit sufficiens ad valorem dispensationis, conditione non subsistente. Minor probatur; quia quando veritas, quæ taceat, est talis, ut ea cognita, non fuisset concessa dispensatio, absolute talem dispensationem concedere, sed sub conditione, nisi omittatur veritas, quæ cognita, dispensatio non concederetur. Cæterum limitatur assertio, nisi veritas, quæ taceat, sit notoria, quia tunc censetur nota dispensatori.

6. Posterior pars assertionis constat. Primo, si quis multis criminibus irretitus, beneficium à Pontifice impetraret, qui tamen si ab eo cognitus fuisset, ob sua crimina non impetrasset: cum tamen nemo dicat, huiusmodi impetrationem esse inualidam, ex eo quod si Pontifex beneficiati crimina cognovisset, beneficium illi non contulisset. Secundo, quia non præsumitur dispensator suam dispensationem concedere sub tacita conditione cuiuscumque suppressæ veritatis, quæ expressa ipsum retraxisset à dispensatione concedenda, sed eius dumtaxat, quæ ad dispensationem pertinet, alioqui innumera sunt veritates, quæ si explicarentur, dispensatorem retraherent à dispensatione concedenda: vnde nunquam dispensatus posset esse in conscientia securus de dispensationis valore. Ratio est, quoniam dispensator, cum dispensat, per se tantum attendere præsumitur ad ea, quæ extrinseca sunt dispensationi, quæque per se ad illam pertinent.

7. Porro, quæ ad dispensationem pertinere censentur, duplices sunt generis: alia intrinseca, ut est causa finalis: alia extrinseca, à iure requisita, vel consuetudine introducta, vel ex stylo Romanæ Curie præscripta, quorum omnium taciturnitate vitatur dispensatio: quia dum dispensator dispensationem concedit, præsumitur eam concedere sub tacita conditione, nisi prætermittatur aliqua veritas de iure, vel stylo Romanæ Curie, aut recepta consuetudine apposita. Quo fit, ut hæc etiam ex ignorantia omissa, dispensationem vitent, quia pertinent ad substantiam valoris, qui pendet ex voluntate dispensantis. Et hæc omnia docet Amicus vbi supra.

8. Itaque in dispensatione non solum exprimentur ea, quæ iura iubent exprimi. Suarez de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. ultim. num. 5. Sanchez de Matr. lib. 8. disp. 21. numer. 13. & alij. Sed etiam idem dicendum videtur de qualitate, quæ, si ex stylo Curie Romanæ, in rescriptis exprimentur: talis enim est necessarius explicanda in impetratione dispensationis, vel alterius gratiæ, ne reddatur subreptiva, quamvis constet eam expressè, Principem adhuc gratiam fore concedendum. Ratio est, quia cum stylus Curie fiat ius, cap. quam gravi, de crimin. fals. nec ab eo sit recedendum, ut, multis citatis, probat Mascard. de probat. conclus. 1377. numer. 5. Idem de hac qualitate sentiendum est, quod de illa, quam iura exprimi iubent. Sic docent Decian. in cap. aures, in non. edit. conclus. 2. numer. 28. de §. 1. in rescriptis.

rescripti Menoch. de arbit. lib. 2. centur. 3. casu 201. num. 23. Malcard. de probat. conclusionem 846. num. 8. Gucci. 99. Canonico. lib. 2. cap. 15. num. 51. Flaminio de resignat. benef. lib. 10. questione 2. num. 14. Suarez tom. 2. de Reig. tract. de voto. lib. 1. cap. ult. num. 5. Sanchez lib. 8. de Matrimon. dispus. 21. num. 16. Et idem bene inquit Menoch. Malcard. Gutier. Suarez & Sanchez ibidem quando ex consuetudine Principis, qualitas aliqua narranda est, quia consuetudo pro lege observatur, l. minime, ff. de legib. Ex quo fit, neque ignorantiam excusare harum qualitatatum taciturnitatem, sicut idem diximus de qualitatibus iure exprimentis. Excusat autem à subreptione, expressio harum qualitatatum per aequipollens, vel si probatur per testes, Principem scivisse illud, quod expressum non fuit, & nihilominus gratiam concessit, vt censuit Rota Romana. teste Flaminio de resign. benefico. lib. 10. questione 2. num. 9. Et hæc omnia satis confirmant ea, quæ supra docuit P. Amicus; & ideo recedo ab his quæ dixi in tract. de legib. resol. 42. cum Henriquez, & aliis.

9. Non deseram tamen hic obiter adnotare, multos asserere, non ex omni veritatis taciturnitate reddi gratiam subreptitiam, quamvis ea cognita Princeps non concessisset, sed tunc solum, quando taceatur veritas quam iura habent exprimi. Et ita docet glossa in Clement. 1. verb. vel alteri, de prebend. Flaminio de resignat. benef. lib. 6. questione 2. num. 86. & lib. 20. quest. 2. Henriquez lib. 12. de Matrimon. cap. 2. n. 6. & cap. 3. num. 7. Petrus de Ledalina de Matrim. quest. 6. art. ultim. dub. 25. diffi. 1. concl. 2. Emmanuel in summa. verb. Dispensatio, num. 10. Rodriguez 1. part. summa in 1. cau. cap. 238. num. 1. & 99. reg. 7. tom. 2. quest. 46. art. 6.

10. Probatur hæc sententia, quia voluntas Principis præsumitur talis, qualis est intentio iuris, l. ex facto, in princip. & ibi Bald. ff. de vulgari; ergo ubi iuris intentio ad dispensationis valorem non exigit expressiorem alicuius veritatis, nec voluntas Principis præsumitur esse, vt ea exprimitur.

11. Sed hoc argumentum parum videt: nam respondendo, intentionem iuris esse, vt defectus circa causam finalem, seu qualitatem intrinsecam, vitiet gratiam. Nam quando taciturnitas est causa finalis concedendæ gratiæ, ita vt ea non existente, minimè concederetur, iura expressè iubent eas qualitates exprimi, quod probatur ex doctrina Bartol. l. 1. n. 7. ff. de vulgari; & aliorum Iuristarum, quos refert, & sequitur Menochius de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 34. numer. 12. dicentium, expressum non tantum dici, quod specialiter dicitur, sed etiam, quod in genere. At in genere statutum est in iure, omnes dispositiones ex gratuita voluntate pendentes, vitari ex subreptione circa causam finalem, vt supra ostensum est; ergo. Adde quod nullo alio modo intelligi valet, quando ius qualitatem aliquam exprimi iubeat. Nam si bene attendamus ad dispensationes, quas Doctores omnes iudicant subreptitias, eò quod veritas aliqua tacita sit, raro inueniemus, ubi specialiter ius eam qualitatem exprimi iubeat.

Sed ex doctrina in hac resolutione adducta, resolventi sunt aliqui casus in particulari.

RESOL. XCII.

An taciturnitas dispensationis prius petita, & non obiecta ostiet sequentem dispensationem, postea ab eodem Superiore obtinendam? Eadem ratio erit, si negata ab vno Superiore obtineatur ab alio, nulla facta mentione negationis ab alio Superiore data.

Tom. 111.

Et quid, si Prælati, qui modo dispensat, sit inferior illo, qui dispensare prius noluit? Imò quid si qui dispensat, habeat potestatem delegatam, qui vero dispensare noluit, habeat potestatem ordinariam? Ex part. 8. tract. 3. Resol. 54.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet Menochius apud Sanchez lib. 8. de matrim. dispus. 22. num. 14. eo quod verisimile est, quod si superior recordaretur, antea se eandem dispensationem negasse; denuò requisitus illam non esset concessurus. Negant, & quidem probabilius, ibidem Sanchez, & Suarez lib. 6. de legibus, cap. 22. eo quod nulla sit ratio talem dispensationem damnandi vt inualem: nec assignata præsumptio solido nititur fundamento, cum potius præsumi debeat, superiorem iterum rogatum negatum antea dispensationem concessurum, ob nouam sublimi supplicationem, quæ dispensationis necessitatem magis ostendit. Eadem ratio erit, si negata ab vno superiore, obtineatur ab alio, nulla facta mentione negationis ab alio superiore data, vt si ab vno Pontifice negata, obtineatur ab alio: vel negata ab Episcopo, impetretur à Pontifice. Et hæc omnia docet Amicus tom. 5. disp. 6. sect. 8. num. 120. cui adde Granadum in part. 2. contr. 7. tract. 2. part. 2. dispus. 17. sect. 5. num. 43. vbi sic ait. Infertur validam esse dispensationem obtinendam à superiori, licet ab alio superiori prius petita fuerit, & eam negauerit, & qui dispensationem obtinuit, id non declaret, sed taceat. Probatur, quia ipse alunde habet sufficientem causam, vt cum eo dispensetur, eamque representat superiori; quod autem alius noluerit dispensare, non est sufficiens iudicium, quod iste non dispensaturus esset, si id fecisset. Ergo taciturnitas huius veritatis non obstat valori dispensationis, præsertim cum nullo iure caueatur, vt talis veritas declaretur. Quæ doctrina vera est, etiam si Prælati, qui modo dispensat, sit inferior illo, qui dispensare prius noluit. Imò licet qui dispensat, habeat potestatem delegatam, qui vero dispensare noluit, haberet potestatem ordinariam, vt bene Suarez, est enim eadem ratio, & accedere potest superiorem nolle dispensare, vel quia scrupulosus est, vel quia magis rigidus, & non propterea tollere ab inferiori potestatem dispensandi, si ipsi videbitur causam esse sufficientem.

Sup. hoc magis late supra in Resol. lut. 42.

RESOL. XCIII.

An taciturnitas prioris dispensationis obiecta reddat posteriorem inualem.

Et an si quis obtineat vnam dispensationem cum vna cognata, & illa mortua, secundam petat pro alia in eodem gradu, vel diuerso coniuncta, sit valida secunda, licet obtineatur sine mentione prima.

Et quid, si talis persona non fuerit vsa priori dispensatione quacumque ex causa, & petat secundam, non facta mentione prioris? Ex part. 8. tractat. 3. Resolut. 55.

§. 1. Negant aliqui, asserentes, quantum est ex vi dispensationis, validam esse posteriorem, etiam si nulla mentio fiat de priori, nisi aliunde constet de voluntate Principis, qui minimè concessurus fuisset posteriorem, si mentio facta fuisset de priori, quia tunc videtur sub conditione concessisse posteriorem, nisi aliam priorem concessisset.

2. Distingunt tandem alij: nam vel vtraque dispensatio est propter diuersos fines & effectus: & tunc quantum est ex vi dispensationis, necessaria non est mentio prioris, vt valida sit posterior. Vel vtraque est propter